

การนำเสนอผลงานวิจัย

คนกับภัยพิบัติ:

กรณีศึกษาชาวจังหวัดปทุมธานี
ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย

พ.ศ. 2554

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

22 มิถุนายน 2555

เมื่อน้ำมาเยือน

การรับมือและปรับตัว ของชุมชนในช่วงน้ำท่วม

กรณีศึกษาตำบลเชียงรากใหญ่
อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ผู้นำเสนอผลงานวิจัย

กิตติพิชญ์ อภิวัฒน์ศิริ

จินตนันท์ ยุระวิชัย

ฐิตา ฐิติเนื่อง

ธีระกานต์ อุเทศ

นัฐพล จารุนครินทร์

ปริญญ์ สมบุญยิ่ง

ปาณิสรา คำเมือง

พรรคพล กิรติภราดร

ศิรดา วงศ์อรุณนิยม

อดิศักดิ์ ไตรรัตน์

นักศึกษาปริญญาตรี

สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เหตุการณ์มหาอุทกภัยปลายปี พ.ศ. 2554 ส่งผลให้ชาว ต.เชียงรากใหญ่ อ.สามโคก จ.ปทุมธานี ต้องใช้ชีวิตอยู่กับสภาวะน้ำท่วมซึ่งเป็นเวลานานกว่า 4 เดือน การศึกษาภาคสนามหลังน้ำลดในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน 2555 มุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ การรับรู้ และความเข้าใจของชาว ต.เชียงรากใหญ่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มหาอุทกภัยดังกล่าว โดยจะนำเสนอผลการศึกษากายใต้หัวข้อ “เมื่อน้ำมาเยือน” ซึ่งให้ความสำคัญกับการรับมือและการปรับตัวของชาว ต.เชียงรากใหญ่ ต่อมหาอุทกภัยเป็นหลัก ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. **พื้นที่:** ถึงแม้โดยภาพรวม ต.เชียงรากใหญ่ เป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากเป็นประจำทุกปี ทว่าในรายละเอียดแต่ละพื้นที่อยู่ภายใต้การจัดการที่ต่างกัน เช่น พื้นที่ในแนวกันน้ำถูกกันไว้เป็นพื้นที่แห้ง ขณะที่พื้นที่ใกล้ประตูน้ำสามารถปล่อยให้น้ำท่วมหรือไหลผ่านได้ นอกจากนี้ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ต่างกัน ส่งผลให้แต่ละพื้นที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมต่างกันด้วย ซึ่งส่งผลให้คนในแต่ละพื้นที่รับมือและปรับตัวมหาอุทกภัยที่ผ่านมามาต่างกัน

2. **วัฒนธรรม:** เดิมชาว ต.เชียงรากใหญ่ เป็น “คนริมน้ำ” ซึ่งหมายความว่าการใช้ชีวิตกับน้ำท่วมหรือน้ำหลากเป็นเรื่องปกติ และแม้การเปลี่ยนแปลงในการปลูกสร้างบ้านเรือน การคมนาคม และการประกอบอาชีพ ที่ผ่านมามาส่งผลให้วิถีชีวิต “คนริมน้ำ” ดังกล่าวจางลงตามลำดับ ทว่าพวกเขาก็ยังสามารถรักษาทักษะในการใช้ชีวิตกับน้ำท่วมได้ระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่พวกเขาสามารถอาศัยวัฒนธรรมหรือความเป็น “คนริมน้ำ” ในการรับมือและปรับตัวเข้ากับมหาอุทกภัยครั้งที่ผ่านมามาได้อย่างค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้พวกเขามีชีวิตไม่ลำบากมากนักแม้จะต้องอยู่กับน้ำท่วมเป็นเวลาหลายเดือนก็ตาม

3. **อาชีพเกษตรกรรม:** ชาว ต.เชียงรากใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาแต่เดิม และแม้ปัจจุบันพวกเขาจำนวนมากจะผันตัวออกนอกภาคเกษตร แต่ก็ยังมีจำนวนไม่น้อยที่ยังทำการเกษตรอยู่ ซึ่งนอกจากปัญหาจำพวกต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและความผันผวนของราคาผลผลิต การที่ ต.เชียงรากใหญ่ ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เกษตรกรรมทำนาที่รับน้ำแทนกรุงเทพฯ ในฐานะศูนย์กลางระบบเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นอีกปัญหาที่ชาว ต.เชียงรากใหญ่ รายที่เป็นเกษตรกรจำเป็นต้องแบกรับอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

4. **การเมือง:** การเมืองมีผลกระทบต่อชาว ต.เชียงรากใหญ่ ในช่วงประสบปัญหาอุทกภัย โดยเฉพาะในส่วนของการได้รับความช่วยเหลือค่อนข้างมาก เช่น ชาว ต.เชียงรากใหญ่ รายที่มีความใกล้ชิดหรืออยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์เดียวกับผู้นำทางการเมืองมักได้รับความช่วยเหลือในปริมาณมากและอย่างรวดเร็ว ขณะที่รายที่ไม่ใกล้ชิดหรือมีความสัมพันธ์ไม่สู้ดีกับผู้นำทางการเมืองก็อาจได้รับความช่วยเหลือไม่ครบถ้วนหรือล่าช้า

5. **“เสียง” ของชาว ต.เชียงรากใหญ่:** ชาว ต.เชียงรากใหญ่ เล่าให้ฟังว่าพวกเขาประสบปัญหาอุทกภัยอย่างไร และต้องการความช่วยเหลือด้านใด การนำเสนอผลการศึกษาดังนี้จึงถือเป็นโอกาสในการกระจายข่าวหรือสื่อสารไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ สื่อมวลชน หรือ “ภาคประชาสังคม” ให้ได้รับรู้และหาทางช่วยเหลือพวกเขาต่อไป

10.15–11.15 น.